

De mindre virksomheder er en erhvervspolitisk udfordring for land- og yderkommunerne

Beskæftigelsesfremgangen i Danmark i genopretningsårene efter finanskrisen fik aldrig fat i land- og yderkommunerne i samme grad som by- og mellemkommunerne. I land- og yderkommuner har virksomhederne haft svært ved at skabe beskæftigelse, og disse kommuner har generelt haft svært ved at tiltrække nye, mindre virksomheder. Det er en problematisk udvikling, der risikerer at skævvride Danmark yderligere og undergrave den politiske ambition om et Danmark i bedre balance.

- Opgjort på virksomhedsniveau voksede den private beskæftigelse målt på antal fuldtidsansatte i gennemsnit med 7,5 pct. på landsplan i perioden fra 2010 til 2017, men kun med 2,2 pct. og 3,9 pct. i henholdsvis land- og yderkommunerne. Den svage beskæftigelsesudvikling skyldes især en vigende beskæftigelse i mikrovirksomheder.
- Opgjort på arbejdssted i stedet for CVR-nummer er forskellen i beskæftigelsesudviklingen i bykommunerne og de øvrige kommunetyper endnu større.
- Erhvervslivet i land- og yderkommunerne er mindre dynamisk end i by- og i nogen grad mellemkommunerne. Virksomhedernes overlevelseshed er ganske vist højere i land- og yderkommunerne, men
 - en mindre andel af de overlevende virksomheder vokser sig større,
 - og de virksomheder, der vokser, er vokset mindre end i by- og mellemkommunerne.
- Land- og yderkommunerne tiltrækker færre nye virksomheder. Det gælder stort set uanset hvilken størrelse virksomhed, vi ser på.
- Land- og yderkommuner har tabt flere mikrovirksomheder, end der er kommet til. Denne tendens bekræftes af tal fra Danmarks Statistiks erhvervsbeskæftigelsesstatistik.
- Sammenfattende er udfordringerne for land- og yderkommunerne, at:
 - færre af de overlevende virksomheder vokser, og de vokser mindre end i byerne
 - der skabes færre nye virksomheder, særligt mikrovirksomheder og små virksomheder, end der tabes.
- Udviklingen er bekymrende, fordi særligt mindre virksomheder er vigtige for fremtidens vækst og beskæftigelse i yderområderne.

KONTAKT

Asbjørn Sonne Nørgaard,
Analysechef, T: +45 21 72 54
13, asn@cevea.dk

FORFATTERE

Ask Lund Jakobsen,
analytiker, Asbjørn Sonne
Nørgaard, analysechef

NOTAT

Publiceret d. 26.05.2020

CITAT

Nærværende rapport må kun citeres med udtrykkelig kildehenvisning til Cevea.

ERHVERVS- OG BESKÆFTIGELSESDUDVIKLINGEN I LAND- OG YDERKOMMUNERNE

I kølvandet på finanskrisen oplevede Danmark en stor nedgang i beskæftigelsen. I løbet af de seneste år – i hvert tilfælde frem til corona-krisen – har der omvendt været en stor beskæftigelsesfremgang. Men opsvinget har ikke fået lige godt fat i alle egne af landet. Det har medført et stort politisk fokus på, hvordan man kan skabe en positiv udvikling i hele landet – også de steder, hvor vækst og udvikling ikke kommer af sig selv. Særligt erhvervs- og beskæftigelsesudviklingen i landets 30 landkommuner og 16 yderkommuner har været et fokuspunkt for skiftende regeringer, Kommunernes Landsforening og andre interessenter med tilknytning til Danmarks landdistrikter.¹

Med udgangspunkt i Fødevareministeriets opdeling af kommuner i de fire typer bykommuner, mellemkommuner, landkommuner og yderkommuner² undersøger dette notat udfordringerne for erhvervs- og beskæftigelsesudviklingen i land- og yderkommunerne på baggrund af et udtræk fra Danmarks Statistik for antallet af virksomheder og fuldtidsansatte på tværs af de fire kommunetyper i 2010 og 2017.

Notatet har med andre ord fokus på udviklingen inden for hver af de fire typer af kommuner, som er grupperet på baggrund af 14

Datamaterialets muligheder og begrænsninger

For at undersøge erhvervs- og beskæftigelsesudviklingen i forskellige egne af Danmark, har Cevea fået foretaget et dataudtræk fra Danmarks Statistiks Generelle Firmastatistik, FIRM. Udtrækket indeholder data for antal virksomheder og fuldtidsansatte i private virksomheder for årene 2010 og 2017 fordelt på virksomhedsstørrelse og kommunetyper.

Danmarks Statistiks diskretioneringsregler betyder, at det ikke er muligt at få data for fordelingen af fuldtidsansatte på kommuneniveau. Som følge heraf er valgt en aggregering, der betyder, at data, der ligger til grund for denne analyse, består af 1) antal fuldtidsansatte i 2010 og 2017 fordelt på by-, mellem-, land- og yderkommuner og virksomhedsstørrelse og 2) antal virksomheder på kommuneniveau fordelt på kommunetype og virksomhedsstørrelse.

Uddybende beskrivelse af dataudtræk og håndteringen af data findes i metodeboksen i slutningen af notatet.

¹ Udvalget for levedygtige landsbyer (2018: 37). *Afrapportering til regeringen*. Erhvervsministeriet, april 2018. Tilgængelig online: <https://em.dk/media/9772/anbefalinger-fra-udvalget-for-levedygtige-landsbyer-pdf.pdf>
Erhvervsstyrelsen, Kommunernes Landsforening & Realdania (2017: 21). *Kommuner på forkant*. Realdania, maj 2017. Tilgængelig online: <https://realdania.dk/publikationer/faglige-publikationer/kommunerpaaforkant>
Vækstudvalget (2018). *Mere vækst på landet*. Landdistrikternes Fællesråd, december 2018. Tilgængelig online: <https://www.landdistrikterne.dk/pressemeddelelser/mere-vaekst-paa-landet-18-anbefalinger-skal-styrke-erhvervsudvikling/>

² Fødevareministeriet (2007). *Mere liv på landet – Landdistriktsprogrammet 2007-2013*. Fødevareministeriet, januar 2007. Tilgængelig online: https://mfvm.dk/fileadmin/user_upload/FVM.dk/Dokumenter/ServiceMenu/Publikationer/Mere_liv_paa_landet_2007-13.pdf.

strukturelle, økonomiske og demografiske indikatorer.³ Groft sagt opdeles kommunerne efter, hvor tæt på og hvor integrerede de er i landets vækstråder centreret omkring de største byer (se bilag 1 og 2). Kombinationen af data for antallet af virksomheder og beskæftigede gør det muligt at analysere ikke bare udviklingen i beskæftigelsen, men også hvordan denne er relateret til erhvervsudviklingen inden for de fire typer af kommuner.

Kort sagt søger notatet at identificere den primære erhvervspolitiske udfordring i land- og yderkommunerne. Af samme grund er fokus alene på den private sektor.

Antal virksomheder og fuldtidsansatte er opgjort på virksomhedsstørrelser med udgangspunkt i Danmarks Statistiks kategorisering, se tabel 1.

Virksomhedskategori	Antal fuldtidsansatte
Ingen reel aktivitet	0-0,49
Mikro	0,5-9
Små	10-49
Mellem	50-99
Mellemstore	100-249
Store	250 eller flere

BESKÆFTIGELSESFREMGANGEN HAR VÆRET KONCENTRERET I BY- OG MELLEMMUNERNE

Fra 2010 til 2017 voksede den samlede, private beskæftigelse opgjort i antal fuldtidsansatte⁴ med ca. 100.000 fra 1,34 mio. til 1,44 mio. Det svarer til en vækst på 7,5 procent.

Beskæftigelsesudviklingen i de fire kommunetyper

Med en vækst på 76.362 i den private beskæftigelse fandt omkring tre fjerdedele af den samlede fremgang i beskæftigelsen fra 2010 til 2017 sted i bykommunerne. I 2017 var 14.865 flere beskæftigede i mellemkommunerne end i 2010, mens stigningen var på 6.433 i landkommunerne og 3.408 i yderkommunerne, se figur 1.

³ Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2008: 7). *Det danske landdistriktsprogram 2007-2013*.

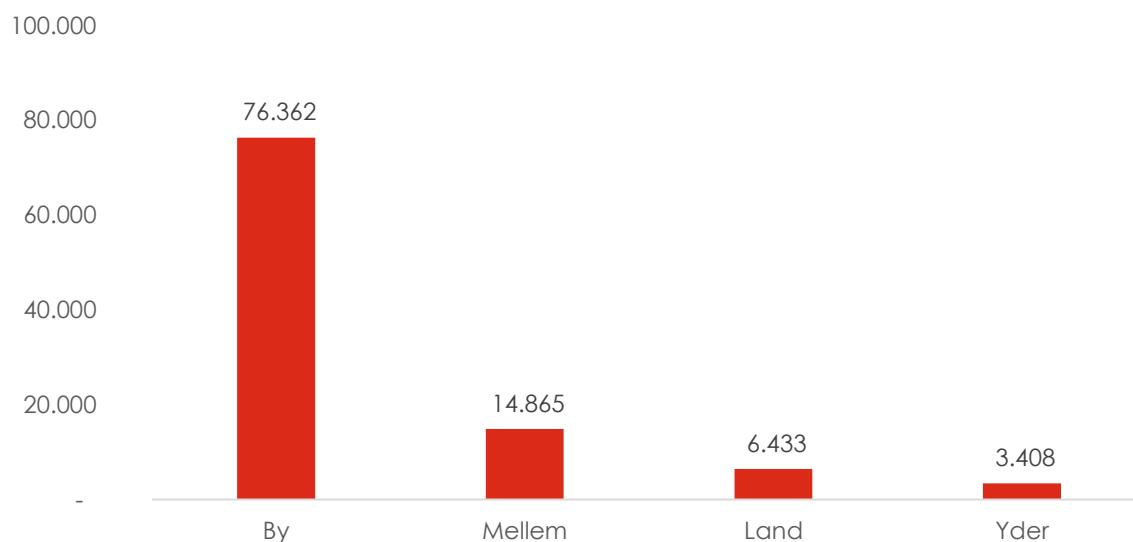
Tilgængelig online:

http://naturerhverv.dk/fileadmin/user_upload/NaturErhverv/Filer/Tilskud/Projekttilskud/Landdistrikter/Landdistriktsprogram_2007-2013.pdf

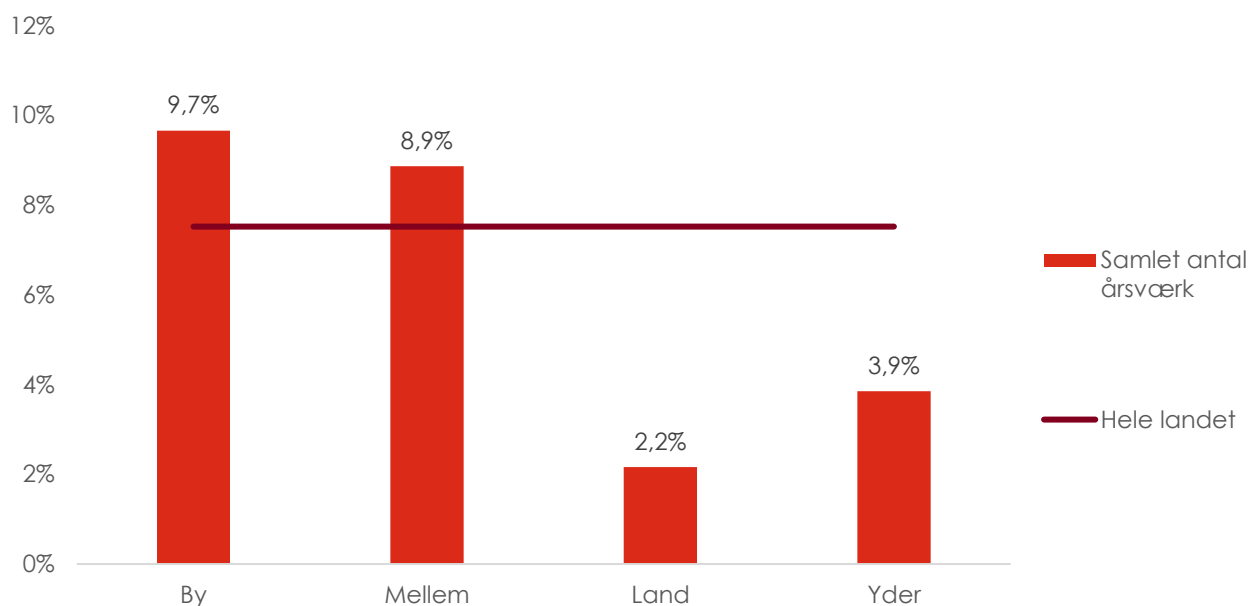
⁴ Fuldtidsansatte kaldes også årsværk og dækker angiver antal personer i beskæftigelse omregnet til fuldtidsstillinger. To personer, der hver arbejder 18,5 timer ugentligt, vil indgå som én fuldtidsansat.

Eftersom beskæftigelsen ikke er lige stor på tværs af kommunetyper, er fremgangen i absolutte tal ikke den mest relevante måde at beskrive udviklingen på. Men selv når man ser på den procentvise stigning i beskæftigelsen, halter land- og yderkommunerne efter.

FIGUR 1: BESKÆFTIGELSESUUDVIKLING: ANTAL FULDTIDSANSATTE FRA 2010 TIL 2017

Den samlede stigning i beskæftigelsen fra 2010 til 2017 var på 7,5 pct. Især by- og mellemkommunerne trak landsgennemsnittet op med en beskæftigelsesfremgang på henholdsvis 9,7 pct. og 8,9 pct., se figur 2. Beskæftigelsesfremgangen har været mere afdæmpet i land- og yderkommunerne. I landkommunerne er beskæftigelsen målt i antal fuldtidsansatte steget med 2,2 pct. fra 2010 til 2017, mens stigningen i yderkommunerne var på 3,9 pct. Altså et stykke under landsgennemsnittet på 7,5 pct.

FIGUR 2: BESKÆFTIGELSESUDVIKLING: PCT. STIGNING (FULDTIDSANSATTE), 2010-17

Selvom Danmark generelt har oplevet en relativt stor fremgang i den private beskæftigelse siden 2010, har land- og yderkommunerne altså ikke i samme grad som by- og mellemkommunerne været i stand til at løfte beskæftigelsen i årene efter finanskrisen.

I figur 1 og 2 har vi opgjort beskæftigelsesudviklingen i forhold til, hvor virksomheden hører hjemme. Fokus er altså jobvæksten i virksomheder, der er registreret i forskellige kommunetyper og dermed et udtryk for den samlede vækst i beskæftigelsen, som disse virksomheder skaber. Men nogle virksomheder er til stede i flere kommuner og har flere arbejdssteder. En virksomhed, der er registreret i Sønderborg kommune (fx Danfoss) kan f.eks. godt skabe vækst og beskæftigelse i andre kommuner. Hvis man gør jobvæksten op efter arbejdssted snarere end virksomhedens placering, er det billede, der tegnes i figur 1 og 2, endnu mere udtalt.

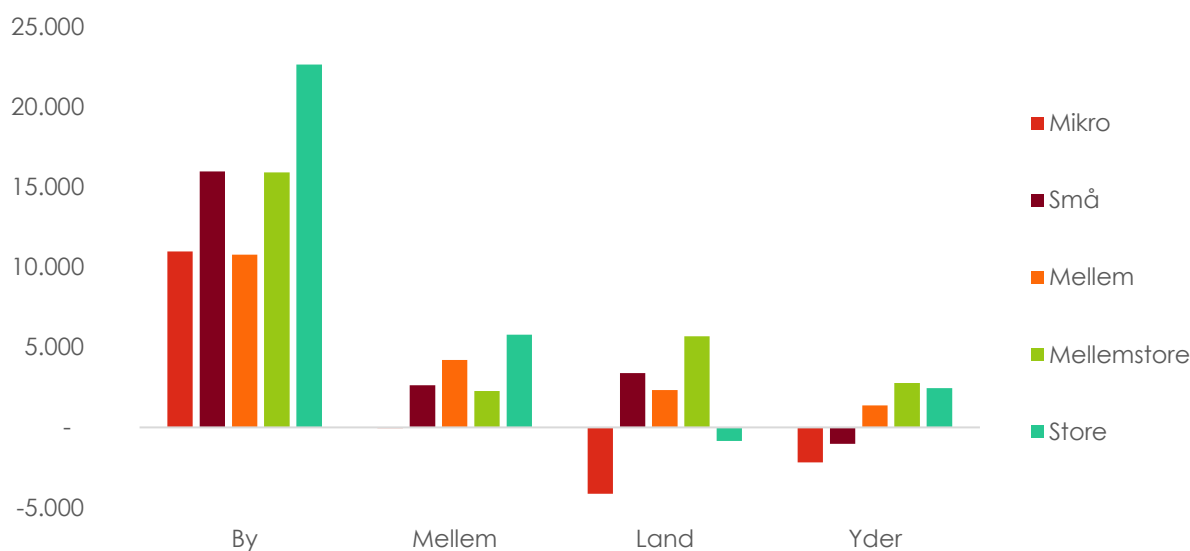
Data fra den registerbaserede arbejdsstyrke (RAS-registret) opgjort på arbejdssted tegner et endnu mere dystert billede af udviklingen i beskæftigelsen i mellem-, land- og især yderkommunerne. Udviklingen i bykommunerne er den samme i de to opgørelsesmetoder. Man kan derfor hævde, at den erhvervspolitiske udfordring for land- og yderkommunerne formentlig er større end figurerne ovenfor viser.⁵ En del af den jobvækst, som virksomheder i land- og yderkommunerne har skabt i perioden 2010-2017, er angiveligt sket i bykommuner og andre steder, end der hvor virksomheden er hjemmehørende.

Beskæftigelsesudviklingen fordelt på virksomhedsstørrelse

⁵ Bemærk desuden, at RAS opgør antal personer i beskæftigelse, mens data i vores særudtræk opgør antal fuldtidsansatte. Denne forskel i opgørelsesmetoder kan dog kun forklare en del af forskellen i jobvæksten opgjort efter henholdsvis virksomhed og arbejdssted.

Vi kan få et mere detaljeret billede ved at se på beskæftigelsesudviklingen blandt virksomheder af forskellig størrelse for de fire kommunetyper (figur 3 og 4). Bykommunerne har haft en ganske betydelig beskæftigelsesfremgang for alle virksomhedsstørrelser, og mellemkommunerne har også oplevet en stigende beskæftigelse blandt alle virksomhedsstørrelser bortset fra mikrovirksomhederne. Billedet for land- og yderkommunerne er mere broget.

FIGUR 3: BESKÆFTIGELSESUDVIKLING (ANTAL FULDTIDSANSATTE): VIRKSOMHEDSSTØRRELSE OG KOMMUNETYPE, 2010-17

En solid fremgang i beskæftigelsen i særligt landkommunernes mellemstore virksomheder og en mindre stigning i yderkommunernes mellem, mellemstore og store virksomheder trækkes ned af tabt beskæftigelse hos henholdsvis mikrovirksomheder i landkommunerne og mikro og små virksomheder i yderkommunerne.

Som figur 4 viser, har jobvæksten målt i procent været ganske markant i de mellemstore virksomheder i land- og yderkommunerne, ligesom også væksten blandt de store virksomheder i yderkommunerne har været meget høj (21 pct.). Til gengæld har der været et direkte jobtab blandt de mindste virksomheder i yderkommunerne og til en vis grad i landkommunerne. Selvom den samlede beskæftigelsesudvikling som vist i figur 2 har været ganske moderat, har jobvæksten hos de større virksomheder i yderkommunerne altså delvist modvirket jobtabet i de mindre virksomheder. Antallet af mellemstore og store virksomheder er dog forholdsvis begrænset i land- og yderkommunerne. Omvendt kan man sige, at hvis ikke de store virksomheder havde skabt øget beskæftigelse, havde billedet for beskæftigelsesudviklingen i yderkommunerne været endnu mere dystert.

FIGUR 4: BESKÆFTIGELSESDVIKLING I PCT.: VIRKSOMHEDSSTØRRELSE OG KOMMUNETYPEN, 2010-17

Figur 3 og 4 tegner det generelle billede af beskæftigelsesudviklingen på tværs af kommunetyper blandt virksomheder af forskellig størrelse. De viser helt enkelt, hvor stor stigningen i beskæftigelsen har været for forskellige virksomhedsstørrelser.

Men de fortæller ikke, om beskæftigelsesfremgangen sker i virksomheder, der allerede var etableret i 2010, eller om beskæftigelsen er skabt af nye virksomheder, der sidenhen er kommet til. Blandt de nytilkomne virksomheder er der per definition tale om en beskæftigelsesvækst, mens væksten blandt de eksisterende virksomheder både kan være positiv og negativ – de kan enten have øget eller begrænset beskæftigelsen.

I det følgende afsnit ser vi først på virksomhedernes overlevelsessevne og evne til at vækste og dernæst på omfanget af nytilkomne virksomheder i de forskellige kommunetyper.

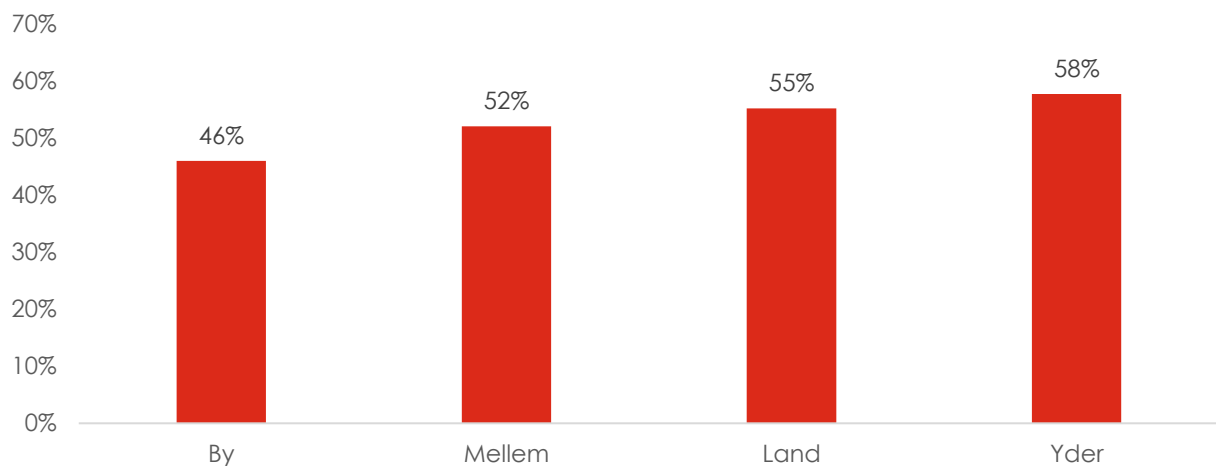
ETABLEREDE VIRKSOMHEDERS OVERLEVELSE OG VÆKST

I analyserne ovenfor har vi allerede set, at beskæftigelsesudviklingen har været beskeden i land- og yderkommunerne, og at det især er væksten i de mindre virksomheder, der halter. I dette afsnit undersøger vi, om den svage udvikling på landet skyldes, (a) at flere virksomheder lukker/fracflytter land- og yderkommunerne, og/eller (b) at virksomhederne i land- og yderkommunerne ikke i samme grad som virksomhederne i mellem- og bykommunerne evner at vokse. Begge forhold kan spille en rolle. I det følgende afsnit undersøger vi de forskellige kommunetypers evne til at tiltrække nye virksomheder. Spørgsmålet er kort sagt, hvor den erhvervspolitiske udfordring i land- og yderkommunerne mere konkret ligger.

Højere overlevelseshedsgrad i land- og yderkommuner

I bykommunerne er virksomhedernes overlevelseshedsgrad 46 pct., hvilket vil sige, at knap halvdelen af de virksomheder, der eksisterede i 2010, også eksisterede i 2017, jf. figur 5. Jo længere fra bykommunerne, man bevæger sig, jo større er andelen af virksomheder, der overlever i denne syvårige periode. I yderkommunerne er overlevelseshedsgraden hele 58 pct. Et nærmere kig på de bagvedliggende data viser – ikke overraskende - at jo større virksomhederne er, jo højere er sandsynligheden for overlevelse. Den tendens gælder for alle virksomhedsstørrelser og for alle fire kommunetyper. Når vi ser en svagere beskæftigelsesvækst i land- og yderkommunerne, skyldes det altså ikke, at virksomhederne oftere drejer nøglen om (eller fracflytter) i disse kommuner. Spørgsmålet er derfor, om de også formår at vokse?

FIGUR 5: VIRKSOMHEDERNES OVERLEVELSESGRAD

Note: Forskellene mellem kommunetyper er signifikante (χ^2 -test, $p < 0,01$).

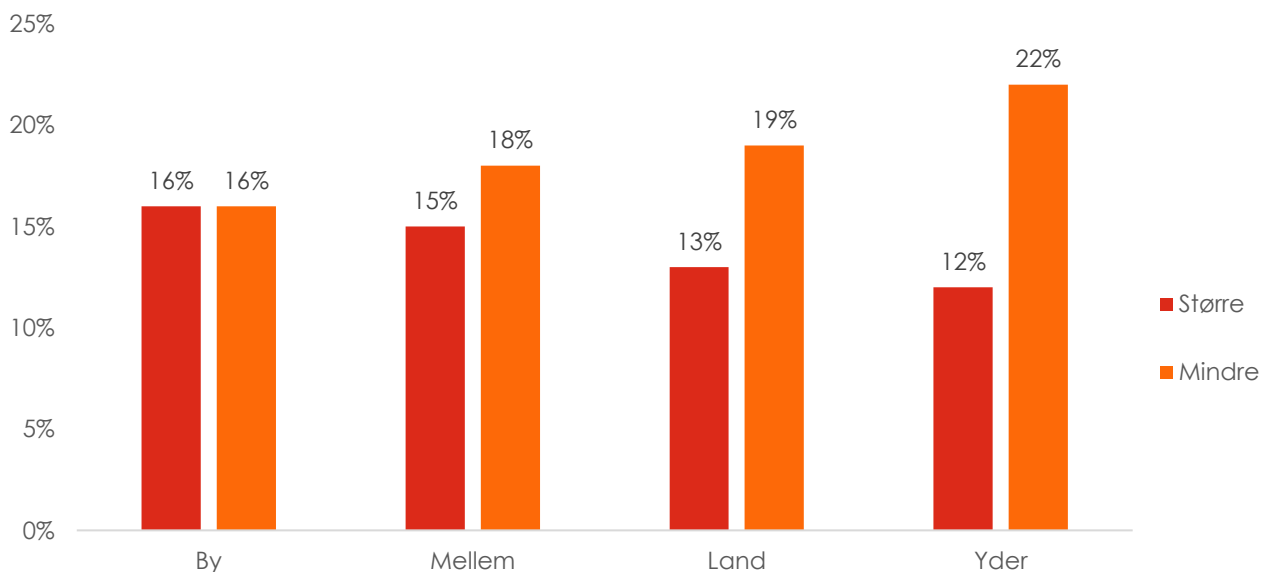
Virksomheder vokser mindre i land- og yderkommunerne

For alle fire kommunetyper har ca. to tredjedele af de overlevende virksomheder bibeholdt nogenlunde samme størrelse – dvs. de er blevet indenfor samme størrelseskategori. Men når det gælder den sidste tredjedel af virksomhederne, er udviklingen ganske forskellig på tværs af kommunetyper, jf. figur 6.

I bykommunerne er 16 procent af de overlevende virksomheder blevet større og har øget beskæftigelsen, mens en tilsvarende stor andel er blevet mindre. Der er altså balance mellem andelen af virksomheder, der udvider, og andelen der går tilbage. Jo længere man bevæger sig væk fra bykommunerne, jo mere skæv bliver denne balance.

I mellemkommunerne er der tre procentpoint flere, der bliver mindre end der vokser (18 vs. 15 pct.), i landkommunerne er ubalancen seks procentpoint (19 vs. 13 pct.), mens der i yderkommunerne er hele 10 procentpoint flere virksomheder, der bliver mindre end der vokser (22 vs. 12 pct.). I land- og især yderkommunerne er der altså både en mindre andel af virksomhederne, der formår at vokste og en større andel, der er blevet mindre. Forskelle i virksomhedernes evne til at vokse ser derfor ud til at være en af forklaringerne på land- og yderkommunernes relativt lave beskæftigelsesfremgang.

FIGUR 6: ANDELE VIRKSOMHEDER, DER ER BLEVET STØRRE ELLER MINDRE FRA 2010 TIL 2017

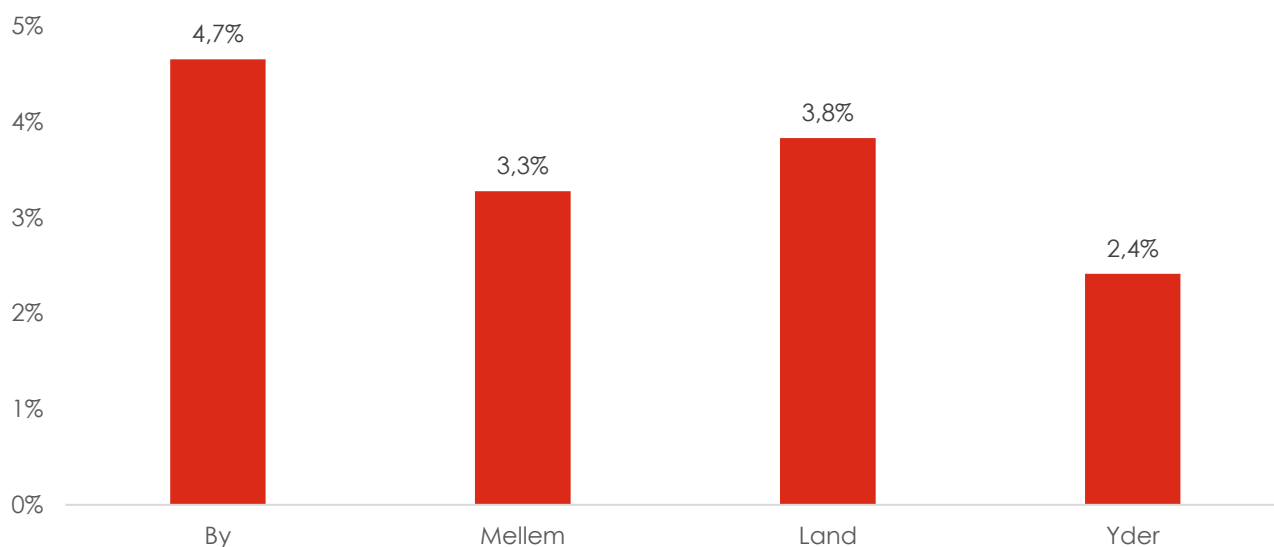
Note: Forskellene mellem kommunetyper er signifikante (χ^2 -test, $p < 0,01$). I tallene indgår ikke virksomheder, som i begge år havde under 0,5 årsværk, som udgør 41-45 pct. af virksomhederne.

Færre 'gazeller' i land- og yderkommunerne

Forskellene i virksomhedernes vækst i de fire typer af kommuner er også tydelig, hvis vi alene fokuserer på de virksomheder, der har haft en meget stor vækst i beskæftigelsen i perioden 2010-2017. Vi afgrænser det til virksomheder, der er overlevet fra 2010 til 2017, og som er sprunget mere end én størrelseskategori, fx fra en lille virksomhed med 10-49 ansatte til en mellemstor virksomhed med 100-249 ansatte. De kan ses som en slags 'gazelle'-virksomheder med meget stor fremgang.

Andelen af disse gazelle-virksomheder er også ganske forskellig på tværs af kommunetyper, særligt mellem by- og yderkommunerne. 4,7 pct. af vækstvirksomhederne i bykommunerne er sprunget mere end én kategori. I de øvrige kommunetyper er andelen af gazelle-virksomheder lavere end i bykommunerne, og andelen er mindst i yderkommunerne med kun 2,4 procent. Det tyder på, at forskellen i andelen af gazelle-virksomheder også er en kilde til den lavere beskæftigelsesfremgang i land- og især yderkommunerne. Der er en mindre andel, der formår at vækste meget.

FIGUR 7: ANDEL STÆRKT VOKSENDE VIRKSOMHEDER (MINDST TO KATEGORIER)

Note: Forskellene mellem kommunetyperne signifikante (χ^2 -test, $p < 0,01$).

Hvad angår de virksomheder, som var etableret i 2010, er det altså ikke den generelle evne til at overleve indtil 2017, der ligger bag den lave jobvækst i land- og yderkommunerne. Virksomhederne her har faktisk en højere overlevelsesgrad. Men færre af de overlevne virksomheder i land- og yderkommunerne ekspanderer, og flere går tilbage. Der er desuden færre 'gazelle' virksomheder, der har oplevet meget stor fremgang i beskæftigelsen.

Som tidligere nævnt beskriver vores analyser beskæftigelsesfremgangen i virksomhederne i forhold til den kommune, de er registreret og dermed hjemmehørende i. Men væksten kan ske på andre adresser end der, hvor virksomheden er registreret. Beskæftigelsestallene fra RAS-statistikken tyder på, at noget af den vækst, der genereres af virksomheder i land- og yderkommuner, skaber jobs i bykommunerne. En del af den relativt beskedne jobvækst i virksomheder, der er registreret i land- og yderkommunerne, sker altså andre steder i landet.

NYE VIRKSOMHEDER

En ting er, hvordan det går allerede etablerede virksomheder. Noget andet er, om land- og yderkommunerne er i stand til at tiltrække nye virksomheder. Det kan være mindst lige så vigtigt for den samlede udvikling i den private beskæftigelse.

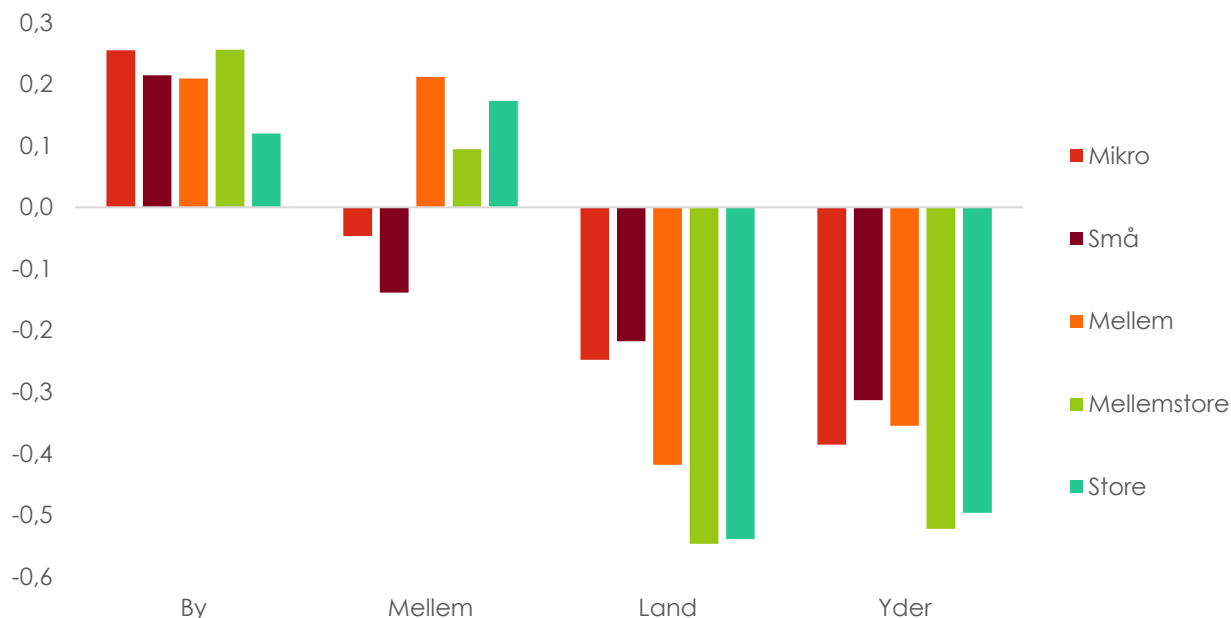
For at belyse de forskellige kommunetyper evne til at tiltrække nye virksomheder har vi sammenlignet andelen af nye virksomheder, der er kommet til i perioden mellem 2010 og 2017, med andelen af virksomheder, som de forskellige kommunetyper tegnede sig for i 2010. Hvis tallet er større end 0, har den pågældende kommunetype tiltrukket en større andel af virksomheder i den givne størrelseskategori, end den havde i 2010. Hvis tallet er under 0, er andelen af nye virksomheder inden for den pågældende størrelseskategori mindre, end den var i 2010.

Med andre ord: Svarer antallet af nye virksomheder til den allerede eksisterende erhvervsstruktur?

Vi har igen delt analysen op efter virksomhedsstørrelse for at få et mere præcist billede af størrelsen på de virksomheder, land- og yderkommunerne har sværest ved at tiltrække, jf. figur 8.

Uanset virksomhedernes størrelse har bykommunerne tiltrukket en større andel af nye virksomheder, end man kunne forvente på baggrund af erhvervsstrukturen i 2010. I mellemkommunernes er andelen af nye virksomheder også større end andelen af eksisterende virksomheder, når det gælder de større, men ikke de mindre virksomheder. For land- og yderkommunerne er andelen af nye virksomheder i alle tilfælde mindre end man kunne forvente på baggrund af erhvervsstrukturen i 2010.

For nye større såvel som mindre virksomheder er væksten større end forventet i mellem- og især bykommunerne. Uanset hvilken virksomhedsstørrelse der er tale om, har tilgangen af nye virksomheder i land- og yderkommunerne været mindre, end man kunne forvente, hvis udviklingen i antallet af virksomheder havde været jævnt fordelt i hele landet.

FIGUR 8: INDEKS. NYE VIRKSOMHEDER I 2017 I FORHOLD TIL EKSISTERENDE I 2010

Note: Indeksberegningen sammenholder fordelingen af nye virksomheder indenfor hver størrelseskategori med den erhvervsstruktur, der var i 2010. Indeks=0 angiver, at andelen af nye virksomheder afspejler andelen af virksomheder i 2010.

Udfordringen med at tiltrække og fastholde virksomheder i land- og yderkommunerne er også tydelig, når vi ser på *nettotilvæksten* af virksomheder. Vi undersøger med dette mål, hvorvidt der er kommet flere nye virksomheder til, end der er faldet fra (pga. lukning, fraflytning, opkøb, etc.). Er der – for de forskellige virksomhedsstørrelser – netto blevet flere eller færre virksomheder?

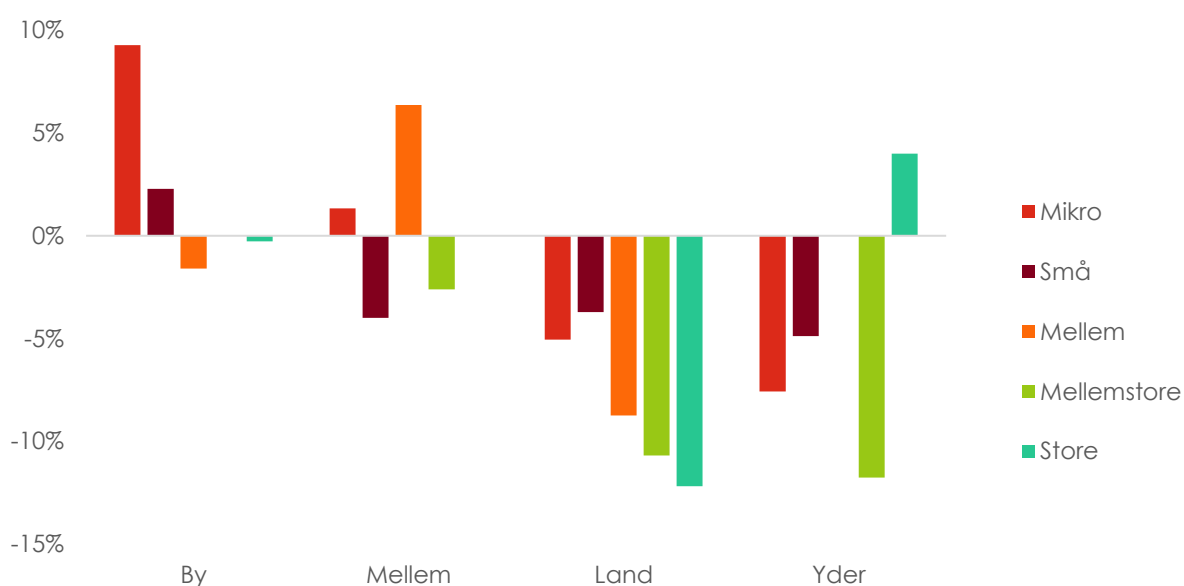
Som figur 9 viser, er det igen især i land- og yderkommunerne, at der har været en nettotilbagegang i antallet af virksomheder, og det gælder stort set uanset virksomhederne størrelse (bortset fra mellem og store virksomheder i yderkommunerne). Antallet af nye virksomheder i land- og yderkommunerne, som har været beskedent, har ikke været stort nok til at forhindre en nettotilbagegang i det samlede antal virksomheder, hvilket givetvis er en medvirkende årsag til, at land- og yderkommunerne har haft svært ved at holde trit med beskæftigelsesudviklingen i resten af landet.

Selvom antallet af store virksomheder i yderkommunerne er steget (figur 9), har væksten været betydeligt større i by- og mellemkommunerne (figur 8).

Yderkommunerne har mistet et betydeligt antal af de mellemstore virksomheder og har ikke formået at tiltrække særligt mange nye, men de mellemstore virksomheder, som er overlevet fra 2010 og i 2017, har skabt øget beskæftigelse, jf. figur 3 og 4.

Der er store forskelle i de tal, der ligger til grund for figur 9 på tværs af virksomhedsstørrelser. Eksempelvis repræsenterer den negative nettotilvækst af mellemstore virksomheder i yderkommunerne et nettotab på 8 virksomheder, mens land- og yderkommunerne fra 2010 til 2017 har haft et nettotab på 2.544 mikrovirksomheder og 231 små virksomheder. Så selvom land- og yderkommunerne er udfordrede, og de til sammen har oplevet et nettofald på 31 mellemstore virksomheder og 9 store virksomheder, er der tale om relativt få virksomheder. Samtidig er tabet af mikrovirksomheder og små virksomheder af en helt anden strukturel karakter.

FIGUR 9: NETTOTILVÆKST AF VIRKSOMHEDER: FORSKELLIGE KOMMUNETYPER, 2010-2017

Note: Nettotilvæksten er beregnet som andel af det samlede antal virksomheder i 2010 i de forskellige kommunetyper; i procent.

OPSUMMERING – UDFORDRINGEN ER ISÆR DE MINDRE VIRKSOMHEDER

I denne analyse har vi undersøgt udviklingen i beskæftigelsen fra 2010 til 2017 i virksomheder af forskellig størrelse på tværs af forskellige kommunetyper. Data gør det muligt ikke kun at undersøge beskæftigelsesudviklingen, men også hvilke virksomhedstyper der driver udviklingen. Denne indsigt gør det muligt at være mere målrettet i den nødvendige politiske indsats.

Beskæftigelsen er fra 2010 til 2017 vokset med henholdsvis 2,2 pct. og 3,9 pct. i land- og yderkommuner, mens den i mellem- og bykommuner har været henholdsvis 8,9 pct. og 9,7 pct. Særligt tab af arbejdspladser i mikrovirksomheder - og i yderkommunerne tillige i de små virksomheder – ser ud til at drive denne tendens.

Vi har undersøgt tre mulige forklaringer på den lave beskæftigelsesfremgang i land- og yderkommunerne: a) lav overlevelsesgrad blandt de eksisterende virksomheder, b) lav vækst blandt de eksisterende virksomheder og c) lav tilgang af nye virksomheder.

Overlevelsesgraden er flere procentpoint højere i land- yderkommunerne end i by- og mellemkommunerne. Her kan forklaringen ikke findes.

Væksten i de overlevende virksomheder er forskellig mellem kommunetyperne. I bykommunerne er der stort set lige mange virksomheder, som vokser og bliver mindre. Det indikerer, at personer som fyres fra den ene virksomhed, får job i en anden virksomhed i kommunen. Anderledes ser det ud, når man bevæger sig væk fra bykommunerne. Eksempelvis er der i yderkommunerne 22 pct. af virksomhederne, som er blevet mindre, mens kun 12 pct. er vokset. Derudover er andelen af virksomheder, der er vokset meget – dvs. med to eller flere størrelseskategorier – noget mindre i yderkommunerne end i de øvrige kommunetyper.

Tilgangen af nye virksomheder er lav for alle størrelser af virksomheder i land- og yderkommunerne, og svarer ikke til hvad man kunne forvente på baggrund af erhvervsstrukturen i 2010. Og selvom overlevelsesgraden blandt virksomhederne i land- og yderkommunerne er høj, er også nettotilvæksten af virksomheder generelt lavere end i bykommuner.

METODE OG DATA

Data består af særudtræk fra Danmarks Statistik om antal virksomheder og fuldtidsansatte fordelt på kommunetyper og virksomhedsstørrelser for årene 2010 og 2017.

Data for antal private virksomheder:

- Data om antal private virksomheder er på CVR-niveau og er opdelt på kommunetype og størrelse af den virksomhed, beskæftigelsen finder sted i. Data indeholder følgende:
 - *Gengangere*: Virksomheder, der eksisterede i en given kommune i begge år opgjort på virksomhedsstørrelser og kommunetyper i begge år. Blandt gengangerne vil der være forskydninger i virksomhedsstørrelserne.
 - *Nye virksomheder*: Virksomheder med CVR-numre, som ikke er registreret i kommunen i 2010, men i 2017. Det kan være nyetablerede virksomheder, virksomheder tilflyttet fra andre kommuner og omregistrerede virksomheder.
 - *Ophørte virksomheder*: Virksomheder med CVR-numre, som er registreret i kommunen i 2010, men ikke i 2017. Det kan være virksomheder, der er lukket eller er flyttet til en anden kommune.

I dataudtrækket er et mindre databrud mellem årene 2010 og 2017, da der i 2014 blev indført en mere detaljeret opgørelse. Det betyder, at datasættets mindste virksomheder, 0 fuldtidsansatte og 0,1-0,49 fuldtidsansatte, blev registreret som 0 fuldtidsansatte, mens de efter 2014 er opgjort separat. Vi har klassificeret alle virksomheder med mindre end 0,5 årsværk under ”Ingen reel aktivitet”. Denne gruppe af virksomheder indgår udelukkende i analysens del om overlevende virksomheder.

Data for antal fuldtidsansatte i konkurrenceudsatte, private virksomheder:

- Data for antal fuldtidsansatte – også kaldet årsværk – er opdelt på kommunetype og størrelse på den virksomhed, beskæftigelsen finder sted i. Data indeholder følgende:
 - Antal fuldtidsansatte i 2010
 - Antal fuldtidsansatte i 2017
- På grund af Danmarks Statistiks diskretioneringsregler er det ikke muligt at trække specifikke data for beskæftigelsen i til- og fraflyttede virksomheder.

Virksomhedsstørrelser:

- Data er trukket på virksomhedsstørrelser som opgjort af Danmarks Statistik,⁶ dog med to forskelle, som er udarbejdet i samarbejde med Danmarks Statistik: 1) Indførsel af en

⁶ Anne Kathrine Bach Jensen, Jesper Moltrup-Nielsen & Peter Bøegh Nielsen (2016). *Hvornår er små virksomheder små?* DST Analyse, Danmarks Statistik, 31.10.2016. Tilgængelig online: <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetAnalyse.aspx?cid=27867>

kategori med 0-0,49 fuldtidsansatte for at ekskludere virksomheder med ingen eller meget begrænset aktivitet fra kategorien mikrovirksomheder og 2) opdeling af mellemstore virksomheder i to kategorier med 50-99,99 fuldtidsansatte og 100-249,99 fuldtidsansatte. Dermed bruger vi følgende kategorier for virksomhedernes størrelse:

- **Ingen reel aktivitet:** 0-0,49 fuldtidsansatte
- **Mikrovirksomheder:** 0,50-9,99 fuldtidsansatte
- **Små virksomheder:** 10-49,99 fuldtidsansatte
- **Mellem virksomheder:** 50-99,99 fuldtidsansatte
- **Mellemstore virksomheder:** 100-249,99 fuldtidsansatte
- **Store virksomheder:** 250 eller flere fuldtidsansatte

Årstal:

- Data for 2010 er endelige.
- Data for 2017 er foreløbige, men vurderes af Danmarks Statistik at være af høj kvalitet og offentliggøres derfor også i statistikbanken. Den endelige fejlsøgning er dog ikke gennemført. Vi har vurderet, at fordelene ved at have de nyere data opvejer ulempen ved den mindre fejlsøgning.

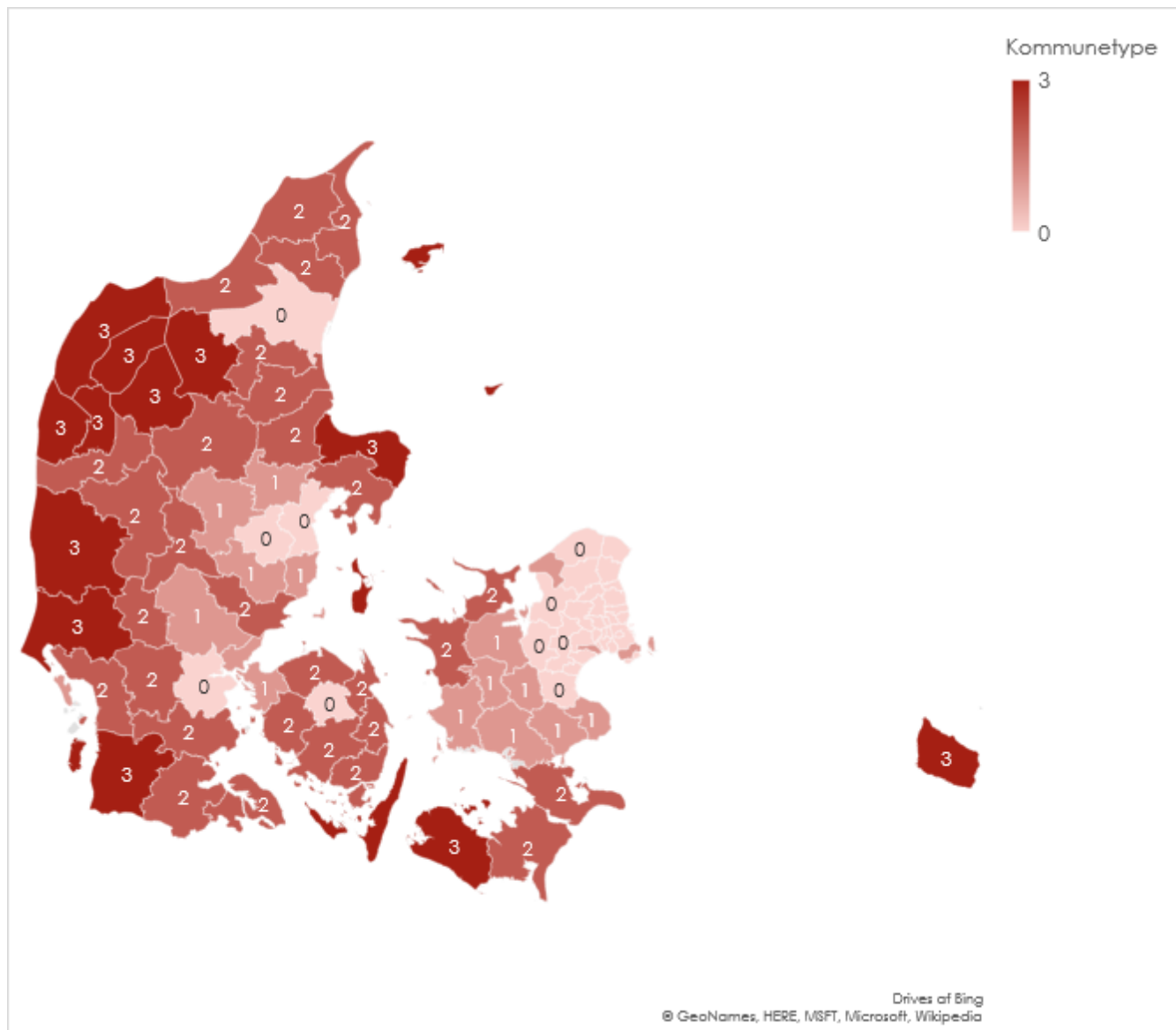
Kommunetyper:

- Et datasæt udtrukket på kommuneniveau for antal fuldtidsansatte ville blive mangelfuldt som følge af Danmarks Statistiks diskretioneringssyn. I stedet er derfor valgt en løsning, hvor landets 98 kommuner er grupperet i fire typer: by-, mellem-, land- og yderkommuner. Opdelingen følger Fødevareministeriets opgørelse, og kan ses i bilag 1 og bilag 2.

BILAG 1: FORDELING AF KOMMUNER PÅ KOMMUNETYPEN

Bykommuner	Mellemkommuner	Landkommuner	Yderkommuner
Albertslund	Fanø	Assens	Bornholms
Allerød	Favrskov	Billund	Langeland
Ballerup	Faxe	Brønderslev	Lemvig
Brøndby	Fredericia	Esbjerg	Lolland
Dragør	Halsnæs	Frederikshavn	Læsø
Egedal	Holbæk	Faaborg-Midtfyn	Morsø
Fredensborg	Horsens	Guldborgsund	Norddjurs
Frederiksberg	Ishøj	Haderslev	Ringkøbing-Skjern
Frederikssund	Middelfart	Hedensted	Samsø
Furesø	Næstved	Herning	Skive
Gentofte	Odder	Hjørring	Struer
Gladsaxe	Ringsted	Holstebro	Thisted
Glostrup	Silkeborg	Ikast-Brande	Tønder
Greve	Slagelse	Jammerbugt	Varde
Gribskov	Sorø	Kalundborg	Vesthimmerland
Helsingør	Stevns	Kerteminde	Ærø
Herlev	Tårnby	Mariagerfjord	
Hillerød	Vejle	Nordfyns	
Hvidovre		Nyborg	
Høje-Taastrup		Odsherred	
Hørsholm		Randers	
Kolding		Rebild	
København		Svendborg	
Køge		Syddjurs	
Lejre		Sønderborg	
Lyngby-Taarbæk		Vejen	
Odense		Viborg	
Roskilde		Vordingborg	
Rudersdal		Aabenraa	
Rødovre			
Skanderborg			
Solrød			
Vallensbæk			
Aalborg			
Aarhus			

BILAG 2: BY-, MELLEM-, LAND- OG YDERKOMMUNER I DANMARK

Note: 0=Bykommuner, 1= mellemkommuner, 2= landkommuner og 3= yderkommuner.